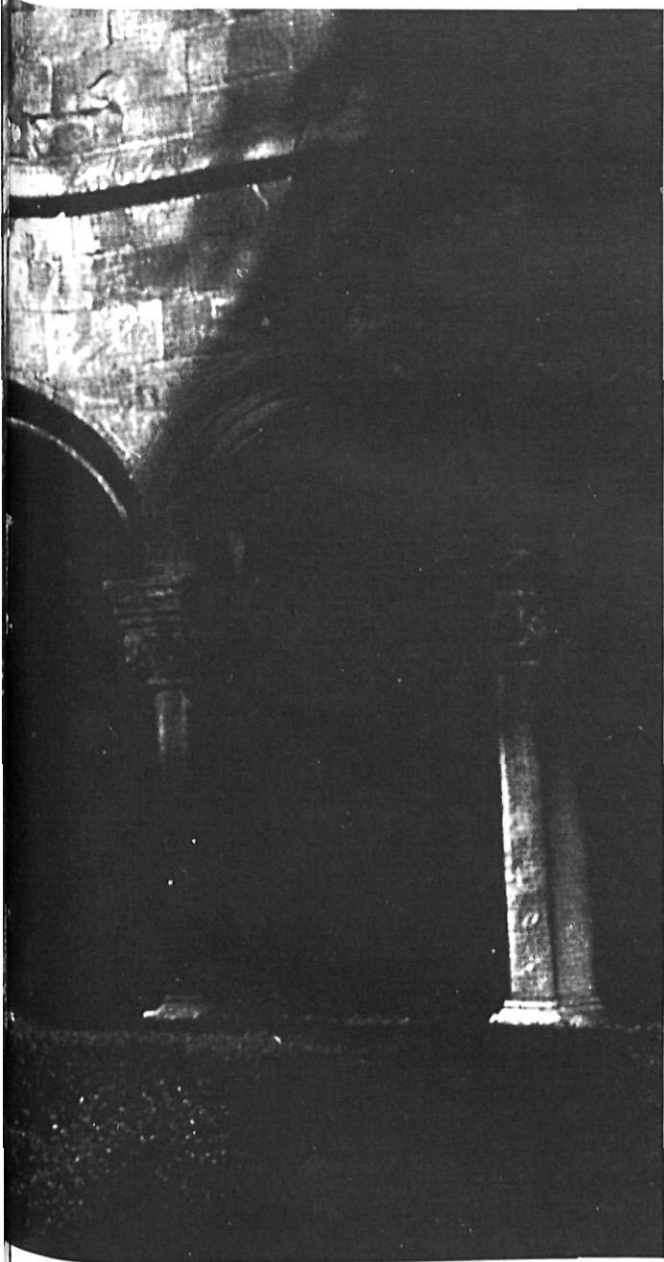


A S S E M B L E A D
Ripoll 1972: primera mar

Josep Clara i Resplandís



E

l dia 7 de novembre de 1971, bo i burlant la presència de la policia, a l'església barcelonina de Sant Agustí, va celebrar-se la sessió constituent de l'Assemblea de Catalunya, la instància unitària on s'integraren col·lectius diversos i la majoria dels grups polítics clandestins que, als darrers anys del franquisme, es mobilitzaren per reclamar la democràcia, l'autogovern i la coordinació amb l'acció dels altres pobles hispànics per enderrocar la dictadura (1).

Si l'ambient que ajudà a crear l'Assemblea fou una conseqüència del Procés de Burgos (desembre de 1970), la seva desaparició va ser condicionada per les estratègies divergents dels partits que en formaven part, a l'hora de configurar el nou marc polític que desembocà en la Constitució pactada del 1978. Tanmateix, durant un quinquenni, el paper de l'Assemblea fou considerable i mostrà també el fet diferencial català, la seva lluita capdavantera respecte a les altres zones de l'Estat.

L'Assemblea va néixer a Barcelona, motor del país, però l'aspiració d'esdevenir un organisme unitari féu que sortís del marc inicial per aplegar forces de tot Catalunya. La vila de Ripoll, considerada tòpicament com el bressol de la Catalunya medieval, fou el punt de trobada de la primera manifestació que l'Assemblea convocà per tal de commemorar precisament l'aniversari de la seva constitució com a òrgan polític. La celebració d'uns actes folklòrics va servir d'excusa, el diumenge 12 de novembre de 1972, per concentrar-hi més de 1.500 persones.

Una manifestació pacífica

Davant l'aplec de gent que arribà fins a la plaça del monestir, la Guàrdia Civil va actuar per dissoldre la manifestació prevista. La versió dels fets que la mateixa Benemèrita donà, a l'atestat corresponent, és prou explícita de les dimensions de l'acte:

«Se tienen noticias desde hace días, por propaganda arrojada en Barcelona y distintas partes de la provincia de Gerona, de que en la localidad de Ripoll (Gerona), perteneciente a la Compañía de mi mando, coordinando unos festejos populares ha (sic) celebrar en el día de hoy, doce de noviembre de mil novecientos setenta y dos, consistentes en una audición de sardanas a las once treinta horas; cuarto concurso musical en el Cine Condal a las once y una gymkama en el patio del Colegio

E C A T A L U N Y A

Manifestació pública

A la plaça del monestir de Ripoll es van cantar cançons i es donaren crits contra la dictadura.



Salesianos a las once treinta, trataba de aprovechar la aglomeración de gente en dichos actos para organizar una manifestación política consistente en la conmemoración de la celebración de la Primera Asamblea de la Comisión Coordinadora de Fuerzas Políticas de Cataluña, reunión y manifestación no autorizada, el capitán que suscribe cumpliendo órdenes de la Superioridad se traslada en la mañana de hoy a Ripoll, donde auxiliado por el teniente don Adolfo Mateo Yagüe y distintas parejas de varios puestos de mi unidad, se organizan los oportunos servicios encaminados a impedir la manifestación proyectada y la consiguiente alteración del orden. Sobre las doce horas de hoy terminaron de llegar veinte autobuses que a lo largo de la mañana llegaban a la localidad con gente en la que predominaba la juventud, discurriendo sin novedad la mañana, aunque grupos más o menos numerosos discurrían por la población sin proferir frases o palabras subversivas.

Sobre las quince horas, quizá con alguna copa, la mayor parte de los concurrentes comenzaron a congregarse en el atrio de la iglesia del monasterio de Santa María de Ripoll, llegando alcanzar unas mil quinientas personas; sin embargo, las avenidas hacia dicho punto aparecían llenas de gente que se dirigían a dicho atrio.

La muchedumbre gritaba, vociferaba y cantaba en catalán canciones populares, la mayor parte de ellos sentados en el suelo, otras veces daban vivas, ignorándose a qué, promoviendo desórdenes y oyéndose voces y gritos que incitaban a la manifestación política por la localidad.

El oficial que informa decidió con la fuerza auxiliar disolver a la gran masa, y a tal fin se les invitó a que en evitación de disgustos se marcharan hacia los autobuses y partieran para sus localidades, hecho éste que ocurrió sobre las diecisiete treinta horas de hoy.

Apeciblemente (sic) obedecieron las órdenes dictadas por mí y discurrían tranquilos y pacíficamente. Sin embargo, al llegar al puente del río Freser, se observó que la gente se detenía y se negaba a continuar la marcha, por lo que el instructor, al volver a invitar a la gente a que continuaran la marcha, un señor que parecía ser el cabecilla del motín y que resultó después ser el sacerdote Luis María Xirinachs (Xiriths, a l'original) Damians se enfrentó verbalmente con el que suscribe diciendo que era una injusticia lo que hacíamos y que no había derecho, por lo que dado su carácter irascible en tal momento y oponiéndose visiblemente al cumplimiento de nuestra misión fue detenido, pero echando a correr para evitarlo, perseguido por la fuerza que dio con él a los cincuenta metros. La gente componente de la aglomeración, al observar que el cabecilla principal iba a ser detenido, se abalanzó contra el oficial que suscribe y fuerza que se hallaba en aquel lugar concreto, recibiendo patadas y golpetazos en la cabeza el capitán que informa, pero consiguiendo finalmente reducirles a la obediencia y proseguir el camino hacia los autocares aparcados en el patio de la fábrica La Preparación Textil.

También fue detenido por su participación directiva, a juzgar por la obediencia que hacia él tenían los manifestantes, el que también resultó ser sacerdote, don Pedro Fradera Marcet, de treinta y un años, soltero, hijo de Manuel y de María, natural de Barcelona y vecino de Las Llosas (Gerona), de donde es párroco.

Igualmente fue detenido Luis Fenollosa Coral, de treinta y cinco años, soltero, hijo de Vicente y Francisca, de oficio técnico en motores, natural de San Sadurní de Noya (Barcelona) y vecino de dicha capital, calle Rocafort, número setenta y ocho, todos los cuales cuando la gente discurría hacia los autocares desobedecían las indicaciones de la fuerza, con lo cual producían en gran número de ellos deseos de desobediencia y de rebelión, con lo que en algunos instantes la fuerza pública se veía en serias dificultades para restablecer el orden, intimidándoles de palabra y a veces a empujones para que prosiguieran la marcha hacia los autocares, consiguiéndolo sobre las dieciocho quince horas sin más novedad» (2).

Els tres detinguts

Xirinachs, Fradera i Fenollosa, retinguts per la força pública, foren sotmesos a l'interrogatori de la Guàrdia Civil, per aquest mateix ordre, a partir de les set de la tarda.

El primer declarà que acceptava les responsabilitats de la seva anada a Ripoll, on havia acudit amb un cotxe particular d'uns amics als quals no podia delatar. Pel que fa als motius de posar-se a córrer quan volien apressar-lo, digué que va observar dues persones sense uniforme que tractaven d'agafar-lo i «inconscientemente echó a correr hasta que le cogieron», bo i afegint que «en el momento de su retención no vió al capitán que según él le tenía cogido por el brazo al declarante, causas éstas por las que echó a correr tratando de eludir a esas personas por él desconocidas». Preguntat per les causes que molts l'obeïen manifestà que l'escassa influència que tenia era a causa dels vint anys de vida pastoral i que per això era conegut; que quan se sentien crits de «Visca Catalunya lliure!» recomanà silenci per evitar incidents desagradables. També va haver d'acceptar que l'actuació de la Guàrdia Civil havia estat correcta, a excepció d'«una pequeña patada que el capitán (...) me dio en las asentaderas al protestar levemente sus indicaciones».

Els explicà encara que, tres o quatre anys enrera, havia estat detingut pel fet de llençar uns fulls volants redactats per ell mateix. Que feia uns dos anys havia realitzat una vaga de fam i que havia estat retingut durant 24 hores. Sobre l'anada a Ripoll i la celebració dels actes programats, va assegurar que era la primera vegada que assistia a una audició de sardanes i que el motiu de participar-hi era que no es tractava d'un acte local, sinó «generalizado por muchos pueblos de Cataluña», per bé que ell no tenia res a veure amb l'organització dels espectacles ni amb la preparació dels autocars.

Sotmès a una altra tanda de preguntes, hagué de respondre d'altres qüestions entorn de persones concretes, de la sanció per una homilia, de l'estada a Ripoll —el 1970—, on va pronunciar una conferència sota el lema de la «No violència» i sobre les activitats religioses i laborals. Xirinachs afirmà que era escolapí dependent directament del Provincial de les Escoles Pies de Catalunya, que desenvolupava activitat religiosa en diverses parròquies, que treballava també d'escrivent en una gestoria d'Igualada i que donava classes de religió a l'escola Isabel de Villena, de Barcelona.

Pere Fradera, rector de les Llosses, declarà al seu torn que tenia notícia de la programació de l'acte i que hi acudiria gent. El seu coneixement de Xirinachs era de la conferència celebrada a Ripoll l'any anterior. Per això es presentà voluntàriament a la caserna de la Guàrdia Civil, per intercedir pel seu company, la qual cosa li valgué la retenció. Va ser al final de la manifestació, amb quatre o cinc joves de Ripoll, per curiositat, però negà que donés ordres.

Finalment, Fenollosa exposà que havia arribat a Ripoll en auto-stop, per presenciar els actes folklòrics que s'hi celebrarien, i que participà en la manifestació perquè la força pública va orientar la marxa cap als autocars i ell era part de la massa. Va escoltar els crits de «Visca Catalunya lliure», però ignorava qui els donava perquè hi havia moltes persones. Protestà la decisió del capità exposant alguna raó, per bé que sense ànim d'enfrontament. Va explicar que abans havia estat detingut a Puigcerdà, com a objector de consciència, i que havia estat tres mesos a la presó.

Les multes del Govern Civil

Aquella mateixa nit, els tres detinguts van ser conduïts fins a les dependències del Govern Civil de Girona, on quedaren retinguts. El mossèn de les Llosses fou posat en llibertat l'endemà a la nit, però Xirinachs i Fenollosa hagueren d'esperar fins al dimarts per sortir de la dependència governativa.

Xirinachs, vestit de presidiari, en un dibuix de Guillén publicat a Presència.



Assemblea de Catalunya

- 1 *La consecució de l'amnistia general dels presos i exiliats polítics.*
- 2 *L'exercici de les llibertats democràtiques fonamentals: llibertats de reunió, d'expressió, d'associació —inclosa la sindical—, de manifestació i dret de vaga, que garanteixin l'accés del poble al poder econòmic i polític.*
- 3 *El restabliment provisional de les institucions i dels principis configurats en l'Estatut de 1932, com a expressió concreta d'aquestes llibertats a Catalunya i com a via per arribar al ple exercici del dret d'autodeterminació.*
- 4 *La coordinació de l'acció de tots els pobles peninsulars en la lluita democràtica.*

7 de novembre de 1971.

Nº 008854 B

Els quatre punts programàtics de l'Assemblea de Catalunya, objectiu de les mobilitzacions polítiques dels darrers temps del franquisme.

El governador Victorino Anguera sancionà la conducta dels dos darrers amb sengles multes. Xirinachs fou penyorat amb 50.000 pessetes i Fenollosa amb 25.000, perquè havien estat considerats promotors d'una manifestació il·legal que havia transgredit la llei d'Ordre Públic. Com que les quantitats esmentades no van ser dipositades pels represaliats, aquests hagueren de patir l'arrest substitutori (3).

L'objectiu acomplert

La manifestació de Ripoll, decidida per les més de cinquanta-cinc delegacions que havien assistit a la IV Permanent de l'Assemblea, reunida el 22 d'octubre de 1972, va ser la primera demostració al carrer de la força mobilitzadora de la instància unitària. L'objectiu pretès era un acte d'afirmació i de popularització de les seves proposicions, no d'enfrontament. Ho diu així un document intern: «La simple presència física en el lloc de la convocatòria durant les hores previstes per a l'acte és l'èxit mínim que es pretén. Malgrat la presència en massa de la força pública i malgrat la possible repressió de l'acte. Malgrat que no deixin fer res, cal que tothom per tots els mitjans forci al màxim la seva estada en la població fins a l'hora fixada com a final de la diada (7 de la tarda). Així l'acte es convertirà aleshores en una ocupació passiva del lloc».

La premsa gironina del Movimiento no informà del succés, però el gruix de la gentada —d'origen barceloní, en bona part— ja tingué cura

L'èxit aconseguit a Ripoll donà ànims per prosseguir la lluita reivindicativa. A les imatges, dos moments del pas de la Marxa de la Llibertat per terres gironines.



d'escampar-ho en els medis adequats. A l'església del monestir de Ripoll, el diumenge següent, una homilia especial va aclarir també el que havia succeït i confirmà el compromís d'un sector eclesiàstic amb el programa de l'Assemblea. El missatge era prou clar: «No ens quedem parats. Mirem de desvetllar-nos per viure les dificultats que ofereix avui la nostra societat i per aportar el nostre esforç a fi que la convivència estigui més fonamentada en la justícia, la llibertat, l'amor i la veritat» (4).

Calgué, però, esperar encara més de tres anys per albirar la transformació del règim dictatorial en un sistema de democràcia liberal que fes innecessàries les mobilitzacions polítiques per demanar «Amnistia, Llibertat i Estatut d'Autonomia». Mentrestant, el resultat assolit a Ripoll donà ànims per prosseguir la lluita i programar noves concentracions reivindicatives com la que va fer-se a Granollers el novembre de 1973 i, més endavant, les celebrades a Barcelona el febrer i l'11 de setembre de 1976.

Josep Clara és historiador.

NOTES

- (1) Sobre l'activitat de l'Assemblea hi ha dos llibres: el de Josep M. COLOMER, *Assemblea de Catalunya*, Barcelona, Avance, 1976, i el més recent d'Antoni BATISTA i J. PLAYÀ i MASET, *La gran conspiració. Crònica de l'Assemblea de Catalunya*, Barcelona, Empúries, 1991.
- (2) Arxiu del Govern Civil de Girona, «Atestado instruido por alteración del orden público en manifestación no autorizada», redactat per Alonso Hernández Navarro, capità de la 413 Comandància de la Guàrdia Civil, que comandava la 1ª companyia de Puigcerdà.
- (3) Arxiu del Govern Civil de Girona, Registro de Multas, 1970-1975.
- (4) Vegeu-la, sencera, al llibre de Batista i Playà, ps. 164-166.

